

SPOR HAKEMİ

TANIM

Spor karşılaşmalarını, uluslararası kurallara uygun bir şekilde yetki ve otoritesini kullanarak yöneten, denetleyen kişidir.

(Hakemler spor karşılaşmalarının türüne göre isimlendirilirler. Örneğin futbol hakemi, basketbol hakemi, voleybol hakemi, güreş hakemi, tenis hakemi gibi. Ayrıca hakemler aldıkları görevlere göre de değişik adlarla anılırlar. Bu adlardan bazıları şunlardır; orta hakem, baş hakem, yan hakem, yardımcı hakem, masa hakemi, minder hakemi, puanlama hakemi, yedek hakem, 1., 2., 3., 4. hakemler gibi).

A- GÖREVLER

Spor hakemi bir spor dalında eğitim alarak uzmanlaşır ve sadece o spor dalında görev alırlar.

Bir spor karşılaşması için görevlendirilen hakem;

İş süreçlerinde, iş sağlığı ve güvenliği kurallarına, çevre koruma düzenlemelerine, mesleğin verimlilik ve kalite gerekliliklerine uygun olarak;

- İş organizasyonu yapar,
- Spor karşılaşmalarına çıkacak sporcular, teknik adamlar, antrenörler ve diğer görevlilerin isim listelerini, giriş kartlarını, lisanslarını ve gerekli vizelerin, mühürlerin bulunup bulunmadığını kontrol eder,
- Puan cetveli raporlarını, yönetilecek karşılaşma sayısını, bazı spor dallarında sporcu kilolarını, yaşlarını ve buna benzer diğer dokümanları inceler, eksik ya da yanlışlıkları rapor eder ve ilgili kişilere iletir,
- Spor karşılaşmalarında görev yapacak sağlık personelinin ve diğer görevli personelin olup olmadığını kontrol eder,
- Karşılaşma başlamadan önce varsa yardımcıları ve diğer görevlilerle beraber sporcuları, oyun alanını, kullanılacak malzemeleri (sporcu ayakkabıları, formalar, toplar, kale, pota ve diğer fileleri, eldivenleri, minderleri) kontrol ederek ölçü ve standartların uluslararası kurallara uygun olup olmadığını belirler,
- Görevlilerin dışındaki kişilerin oyun alanının dışına çıkartılmasını sağlar,
- Karşılaşmaları başlatmak üzere takımları veya oyuncuyu oyun alanına çağırır; kura atışı ile köşe, kulvar, saha, kale, oyuna başlayacak takımı, sporcuyu belirler; takımları sayar; son kontrolleri yapar; kronometre ve saat kontrolü yapar; varsa yardımcıları ile mutabakatı sağlar; düdük, başlama silahı, gong veya başka şekillerde karşılaşmaları başlatır,
- Spor karşılaşmasının başlaması veya başladıktan sonra devam etmesini sağlar;
- Sporcu sağlığı, hava şartları, seyirci taşkınlığı gibi olağanüstü sebeplerden uygun koşullar sağlanmamışsa oyunu başlatmaz, tatil eder veya oynanıyorsa iptal eder. Bu gibi durumları rapor ederek yetkili makamlara iletir,

SPOR HAKEMİ

A- GÖREVLER

- Spor karşılaşmaları süresince uluslararası spor kurallarını tarafsızca uygular; oyunun centilmence, kuralları içinde oynanmasını sağlar; bunlara aykırı davranışlar için gerekirse oyunu durdurur, uyarılarını yapar veya çeşitli şekillerde cezalandırır. Verilen cezalar ve uyarılar spor türlerine göre değişiklik gösterir. Örneğin futbolda sarı kart veya kırmızı kart gösterilir; güreşte ihtar verilir; basketbol da teknik faul verilir; hentbolda cezalı sporcular belli sürelerle oyun dışı bırakılır,
- Hakemler karşılaşma türüne göre süreleri, skorları, puanları, sayıları, verilen cezaların kaydedilmesini sağlar; karşılaşmaları belli süreler veya sayı limiti içinde, zaman kayıplarını da dâhil ederek yönetir ve bitirirler. Bazı karşılaşmalar süre ile (futbol 90 dk.), bazıları ise sayı ile (voleybol da bir set 25 sayıdır) oynanır. Bazıların da ise zamanla ve birbirleriyle yarışır, önce gelen veya en fazla puanı alan oyunu kazanır (atletizm de olduğu gibi),
- Hakemler müsabaka sonunda, karşılaşma ile ilgili tüm sonuçları, gelişmeleri, tespit ettiği olayları, düzensizlikleri geniş olarak belirten bir rapor düzenler; bu raporları ilgili federasyona ve yetkili makamlara sunar,
- Hakemlerin spor karşılaşmasındaki etkinlikleri spor türlerine göre değişiklik gösterir. Bazı spor dallarında çok etkin rol oynarken (örneğin futbol, voleybol, hentbol, basketbol vb.), bazılarında ise spor türüne ve teknolojik gelişmelere paralel olarak etkiler azdır. Bu spor türlerinde sadece gözlem ve denetim, bazılarında sadece puanlama yaparlar (örneğin atletizm dalları, yüzme, halter, buz pateni vb.),
- Hakemler görev alanları ile ilgili uluslararası spor kurallarını ve yapılan değişiklikleri, alanlarındaki gelişmeleri takip eder,
- Mesleki gelişim faaliyetlerinde bulunur.

KULLANILAN ARAÇ GEREÇ VE EKİPMAN

- Antrenman yapmak için eşofman ve spor ayakkabısı,
- Sporcuların forma ve şortlarından ayırt edilebilecek, farklı renklerde formalar, şortlar, tişörtler, pantolonlar, gömlekler vb. giysiler,
- Karşılaşmanın türüne göre uygun ayakkabılar,
- Karşılaşma süresinin tutulduğu özel saatler, kronometreler, düdükler, başlatma tabancası, gong, puan ve sayı tabloları, skorboardlar ve diğer elektronik cihazlar,
- Kırtasiye malzemeleri (kâğıt, kalem, defter vb.), rapor tutanakları,
- Spor türüne göre cezalandırma kartları (sarı, kırmızı), uyarı bayrakları, flamalar, uyarı için gong sesleri vb.

SPOR HAKEMİ

B- MESLEĞİN GEREKTİRDİĞİ GENEL ÖZELLİKLER

Hakemlik mesleği otoriter, sorumluluk sahibi, kararlı, tarafsız ve dürüst davranışlara sahip, güvenilir kişiler için uygundur.

Spor karşılaşmalarının sonucu çoğunlukla, hakemlerin vereceği karara, tutum ve davranışlarına bağlıdır. Bu nedenle,

- Üst düzeyde dikkat, çabukluk, doğruluk, kesin ve isabetli karar verebilen,
- Çoğunlukla stres ve seyirci baskısı altında görev yapabilen kişiler olması gerekmektedir.

C- ÇALIŞMA ORTAMI VE KOŞULLAR

Çalışma ortamı ve koşulları hakemlerin görev yaptıkları ortam ve koşullar spor türüne göre çok farklılık göstermektedir. Hakemler spor türüne göre;

- Spor türüne göre açık veya kapalı sahalarda, stadyumlarda; toprak veya çim sahalarda, kapalı spor alanlarında, özel yapılmış spor alanlarında görev yaparlar.
- Çeşitli olumsuz şartlarda (kar, yağmur, soğuk, sıcak gibi olumsuz şartlarda, gürültülü ortamlar) çalışabilirler,
- Çalışmalar sırasında yaptıkları fiziksel hareketlerden dolayı ayak ve kollarda burkulma, kırılma, incinme gibi sakatlıklar olabilir,
- Meslek genelde ayakta yürütülür ve yorucudur,
- Meslektaşlar, sporcular, antrenörler, teknik direktörler, seyirciler, federasyon yetkilileri, hakem komiteleri ve benzer kuruluşlarla iletişim içindedirler,
- Çalışma zamanları spor türüne göre değişiklik göstermektedir. Gece aydınlatılmış sahalarda, gündüz ise haftanın değişik günlerinde ve yılın değişik aylarında görev yapabilirler.

Son yıllardaki teknolojik gelişmelere paralel olarak bazı spor dallarında hakemlerin yükü hafifletilmiştir. Atletizm gibi branşlarda bilgisayarlı denetim sistemleri hakemlere büyük kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca, hakemler meslekleri gereği sık sık seyahat etmek zorundadırlar.

SPOR HAKEMİ

D- MESLEK EĞİTİMİ

MESLEK EĞİTİMİNİN VERİLDİĞİ YERLER

Meslek eğitimi; spor federasyonlarına bağlı, merkez hakem kurullarının yönetiminde, ihtiyaç belirtilen illerin, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri bünyesinde açılan “Aday Hakem” kurslarında verilmektedir.

MESLEK EĞİTİMİNE GİRİŞ KOŞULLARI

Aday hakem olmak isteyenlerde aranan özellikler şunlardır:

- TC vatandaşı olmak,
- Hakemlik yapmaya engel bir sağlık sorunu olmadığını belgeleyen sağlık kurulu raporu almak,
- İyi ahlak ve dürüst kişiliğe sahip olmak,
- En az 18- yaşında olmak,
- En az lise veya dengi okul mezunu olmak,
- Sabıkası olmamak,
- Spor kulüplerinde görevli olmamak, antrenör, menajer, teknik direktör, lisanslı ve faal sporcu olmamak,
- Geçimini sağlayacak bir işi olmak gerekmektedir.

Aday hakem kurslarına katılmak için ön sınav yapılmaktadır. Sporla ilgili olanlar ve daha önce spor yapmış olanlar eğitimde ve eğitim sonrası görevlerde daha başarılı olabilirler.

EĞİTİMİN SÜRESİ VE İÇERİĞİ

Aday hakem kursları, ortalama 10 gün süreli olup, günde ortalama 2 saat ders verilir. Kurs süresince uluslararası oyun kuralları, uygulamalı ve teorik olarak öğretilir. Kurs bitiminde kursiyer, yazılı, sözlü ve kondisyon (aletli denemeler) testlerine tabi tutulur.

Her spor dalı için ilgili federasyonca farklı değerlendirmelerin yapılabileceği için başvuruların ilgili federasyonlarla koordineli bir şekilde alınması gerekmektedir.

EĞİTİM SONUNDA ALINAN BELGE-DİPLOMA

Eğitim sonunda başarılı olanlar “Aday Hakem” olurlar. Aday hakemler, en az 1 yıl, en çok 2 yıl İl Hakem Kurulları denetiminde görev alarak “İl Hakemliği” ne hak kazanırlar ve “Hakemlik Lisansı” alırlar.

SPOR HAKEMİ

E-ÇALIŞMA ALANLARI VE İŞ BULMA OLANAKLARI

Hakemler çeşitli spor oyunlarında görevlendirilirler. Minikler, yıldızlar, gençler, büyükler arası, okullar arası, kulüpler arası, resmi ya da özel karşılaşmalarda görev alabilirler.

Çeşitli özel ve resmi turnuvalarda, amatör ve profesyonel liglerde, uluslararası düzeyde oynanan özel ve resmi karşılaşmalarda da görev alabilmektedirler.

Günümüzde spora olan ilginin artması ile hakemlik mesleği de cazip ve aranan bir meslek haline gelmiştir.

F- EĞİTİM SÜRESİNCE VE EĞİTİM SONRASI KAZANÇ

EĞİTİM SÜRESİNCE

Aday hakemlik kursları ücretsiz olduğu gibi, eğitim süresince herhangi bir kazanç da söz konusu değildir.

EĞİTİM SONRASI

- Aday hakem olanlar, adaylık süresince görev aldıkları karşılaşmalarda cüzi miktarda ücret alırlar. İl hakemliğine hak kazananların ücretleri, görev aldıkları karşılaşmaların ve aldıkları görevin türüne göre farklılık göstermektedir.
- Hakem olmak isteyenlerde aranan, geçimini sağlayacak bir mesleğinin olması şartı, hakemlik mesleğinin tek başına geçim sağlamaya yetmeyeceği, ikinci bir yan meslek olarak yapılacağını göstermektedir. Zaten hakemlik mesleği de fazla bir zaman ve uğraş gerektirmemektedir. Daha çok ikinci bir meslek ya da hobi olarak yapılabilir.
- Günümüzde, üst klasmanlarda ve profesyonel liglerde görev alan ve uluslararası karşılaşmaları yöneten hakemler dolgun ücretler almaktadırlar.
- Hakemlik başka meslek gruplarındaki insanlar tarafından ilgili spor dalında fahri olarak yapılmakta ve ödenen ücretler ise bir kazanç temin edilecek düzeyde olmamaktadır.

SPOR HAKEMİ

G- MESLEKTE İLERLEME

Hakemlerin yükselmeleri, spor federasyonlarının merkez hakem kurullarınca belirleme ve değerlendirme sınavları ile olur.

Bu sınavlar her yıl Haziran-Eylül ayları arasında merkez hakem kurulları tarafından tespit edilen yer ve tarihlerde kondisyon testleri, yazılı sınav ve mülakat şeklinde yapılır.

Sınavda başarılı olanlar;

- İl hakemi olarak en az 3 yıl görev yapmış hakemler yan klasmana,
- Yan klasmanda en az 3 yıl görev yapmış hakemler C klasmanına,
- C klasmanında en az 3 yıl görev yapmış hakemler B klasmanına,
- B klasmanında en az 3 yıl görev yapmış hakemler A klasmanına,
- A, B, C klasman hakemi olarak 3 yıl başarılı görev yaparak yerini koruyan hakemler, “milli hakem” olarak görev alabilirler.

Ayrıca başarılı hakemler; uluslararası spor karşılaşmalarını yönetebilir, uluslararası spor kuruluşlarının üyesi olabilirler. Örneğin futbolda, A klasmanında en az 2 yıl bulunma başarısını gösteren 43 yaşını geçmemiş, yabancı dil bilen hakemler Uluslararası Futbol Federasyonu (FİFA) Hakemliğine aday olabilirler.

Merkez hakem kurulunca düzenlenen, eğitim ve gelişim seminerleri ile hakemler mesleki bilgilerini geliştirebilirler.

Her spor dalının ilgili federasyonu tarafından farklı değerlendirmelerin yapılabileceği ve bu nedenle başvuruların ilgili federasyonlarla koordine bir şekilde yapılması gerekmektedir.

BENZER MESLEKLER

- Beden eğitimi öğretmeni,
- Antrenör,
- Teknik direktör.

SPOR HAKEMİ

H- EK BİLGİLER

I- KAYNAKÇA

- Meslek elemanları,
- Türkiye İş Kurumu Türk Meslekler Sözlüğü
- Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Spor Şube Müdürlükleri,
- Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması-ISCO 08,
- Meslek Danışma Komisyonu (MEDAK) üyesi kuruluşlar.

İ -AYRINTILI BİLGİ İÇİN

- İlgili eğitim kurumları,
- Türkiye İş Kurumu web sayfası www.iskur.gov.tr
- Mesleğim Hayatım web sitesi <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/>,
- T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, <http://www.osym.gov.tr/>,
- Bünyesinde Meslek Bilgi Merkezi Bulunan Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri/Hizmet Merkezleri.

Bu dosya; meslek seçme aşamasında olan gençleri bilgilendirme amaçlı olup, meslek mensupları, işyerleri, mesleğin eğitim yerleri ve meslek odalarından bilgi alınarak oluşturulmuştur.